

TOELICHTING

bij het besluit tot aanwijzing van
het beschermde stadsgezicht **Noord-Westelijk Villagebied**,
gemeente **Hilversum** (Noord-Holland)
ex artikel 35 Monumentenwet 1988.

(foto: Noord-Westelijk Villagebied)

Het Noord-Westelijk Villagegebied

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zijn bevoegd om gezamenlijk beschermde stads- en dorpsgezichten aan te wijzen. Het rechtsgevolg van de aanwijzing is dat de gemeenteraad ter bescherming van een stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan, als bedoeld in de Wet op de Ruimtelijke Ordening vast moet stellen. In die zin kan de aanwijzing tevens een stimulans betekenen voor een te voeren ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

In totaal zijn er in Nederland meer dan 300 beschermde stads- en dorpsgezichten, met een geschiedenis die teruggaat tot vóór het jaar 1850. In het kader van het Monumenten Inventarisatie Project is de stedenbouw uit de periode 1850-1940 landelijk geïnventariseerd. Het besluit om het Noord-Westelijk Villagegebied als beschermd stadsgezicht aan te wijzen vloeit voort uit die inventarisatie.

Inleiding

Het te beschermen gezicht Noordwestelijk Villagegebied ligt ten noordwesten van het centrum van Hilversum en bestaat uit de villawijken en -parken Trompenberg (1875), Boomberg (1876), Suzannapark (1879), Ministerpark (1897), Nimrodpark (1899), Kannesheuvelpark (1902) en Diergaardepark (1904) en hun directe omgeving. Aan de noord- en westzijde wordt het villagegebied omgeven door het Spanderswoud en het Corversbos, in het oosten grenst het gebied aan het verstedelijkte centrum van Hilversum. Voorts ligt het gebied grofweg tussen het Mediapark in het noordoosten en de Oude Haven in het zuiden.

Het gezicht omvat een aaneengesloten gebied van zowel kleinschalige, geleidelijk ontwikkelde villabuurtjes als ruime planmatig opgezette villaparken. Ondanks het gedifferentieerde beeld kent het gebied een duidelijke ruimtelijke samenhang door de stedenbouwkundige structuur, het groene karakter en de harmonische aansluiting van de

wijken en parken onderling. Het villagegebied vormt een geleidelijke overgang van het verstedelijkte centrum naar de bosgebieden ten noordwesten van Hilversum.

De overwegend vrijstaande bebouwing dateert grotendeels uit de periode 1850-1940 en vormt een staalkaart van de Nederlandse architectuur uit dat tijdperk.

Ontstaan en ontwikkeling (zie de ontwikkelingskaart)

In het begin van de 19de eeuw bestond het zandige grondgebied ten noorden en westen van het dorp Hilversum nog voornamelijk uit bouwland (de engen) en heide. Behalve de doorgaande wegen naar 's-Graveland, ('s-Gravelandseweg), Bussum (Bussemergrintweg) en Naarden (Hoge en Lage Naarderweg) lagen hier kleine heidepadjes naar de engen. In 1790 was op de heide ten westen van Hilversum de aanplant van het Corversbos begonnen en in 1840 startte aan de noordkant de aanleg van het Spanderswoud.

In de loop van de 19de eeuw werden langs de 's-Gravelandseweg, die in 1824 op particulier initiatief was bestraat, enkele villa's gebouwd als voorbode van de latere grootschalige villa-ontwikkeling in dit gebied. Een belangrijke stimulans voor de snelle uitbreiding van Hilversum in het laatste kwart van de 19de eeuw was de opening van de spoorlijn van Amsterdam naar Amersfoort in 1874 en in aansluiting daarop de ontwikkeling van het lokale openbaar vervoernet.

De aanleg en exploitatie van de verschillende villaparken was grotendeels een particuliere aangelegenheid. Dichtbij de oude kern was er sprake van een gefragmenteerde aanleg van kleinschalig opgezette villawijkjes door meerdere exploitatiemaatschappijen, grotendeels op basis van bestaande wegen- en padenstructuren (Boomberg, Suzannapark en Ministerpark e.o.). Meer noordelijk werden de ruimere villaparken aangelegd, naar ontwerp van landschapsarchitecten (Trompenberg, Kannesheuvel-, Nimrod- en Diergaardepark).

Trompenberg 1875 (1)

De "NV Herstellingsoord de Trompenberg", opgericht door dr. J. Penn, nam in 1875 het initiatief tot het stichten van een herstellingsoord naar voorbeeld van de Duitse Luftkurorten. De NV ontwierp daartoe op een terrein rond de beboste heuvel De Trompenberg tussen de Bussumergrintweg, de 's-Gravelandseweg en de Hoge Naarderweg een stratenplan van enkele gebogen lanen. De hoogteverschillen in het terrein werden gebruikt om afwisseling en verrassing te creëren, geïnspireerd op Engelse landschapsparken. De wegen kregen een breed profiel en dominerende laanbeplanting van bomen. Op de Trompenberg werd een Kurhaus gebouwd en daaromheen enkele monumentale villa's in zeer ruime tuinen. Na 1880 volgde een uitbreiding van het villapark in noordelijke richting (Van Hengellaan en Witte Kruislaan), waarvoor de landschapsarchitect H. Copijn een ontwerp maakte. In de periode 1875 en 1885 werden in het park 18 monumentale villa's op zeer ruime kavels gebouwd. De komst van de paardentram over de 's-Gravelandseweg in 1887 was stimulans voor de verdere uitbreiding van het villapark met de aanleg van de Steynlaan, de Bothalaan en iets later de Middenweg. De profielen van deze nieuwe straten werden smaller met minder dominante beplanting en kleinere bouwterreinen. Op het hoogste punt van de Trompenberg verrees in 1893 de watertoren. Na 1900 begon in het villapark De Trompenberg een geleidelijk verdichtingsproces dat nog steeds voortduurt. Het grootste deel van de oorspronkelijke zeer grote villaterreinen is in de loop van de 20ste eeuw verkaveld en bebouwd met kleinere villa's en landhuizen. In het zuidelijk deel is met name sinds de jaren '70 meer grootschalige nieuwbouw gerealiseerd.

De Boomberg 1876 (2) en Suzannapark 1879 (3)

In 1831-'41 was op initiatief van de kunstschilder Jan van Ravenswaay op en rond de heuvel De Boomberg een wandelpark aangelegd,

waarvan de met grote beuken beplante Peerlkamplaan tussen de Boomberglaan en de Schuttersweg en de wandelpaden op en rond de Boomberg de overblijfselen vormen. De gemeente kocht het park in 1848 onder de voorwaarde dat het als wandelpark moest blijven bestaan.

Tussen de dorpskern en het wandelpark bracht de Bouwmaatschappij Hilversum van de gebroeders J., H. en C. de Groot in de periode 1876-1900 villawijk DE BOOMBERG tot ontwikkeling. Het bestaande lineaire padenpatroon vormde de basis voor de aanleg van de straten. De bouwkundige J. de Groot ontwierp de schilderachtige, witgepleisterde enkele en dubbele villa's met neo-classicistische detaillering en rustieke elementen als serre's, veranda's en sierspanten. De villawijk was in aanleg en bebouwing geïnspireerd op de villaparken van de bekende landschapsarchitecten J.D. Zocher jr. en L.P. Zocher. Ten zuidwesten van de Boomberg, tussen de Vaartweg en de Bergweg, werd in 1879 door dezelfde Bouwmaatschappij Hilversum het SUZANNAPARK aangelegd. Het kleinschalige villapark bestond uit een Y-vormig stratenpatroon dat het park in drie grote bouwterreinen indeelde. De bebouwing vlotte echter niet, pas na 1891 zou het mede door verbetering van de bereikbaarheid tot ontwikkeling komen. Ongeveer gelijktijdig met de villabouw rond de Boomberg werd ook de buitenplaats Lindenheuvel langs de zuidkant van de 's-Gravelandseweg verkaveld en bebouwd. Op het oostelijke gedeelte van het terrein kwam een rij villa's en op het westelijke deel stichtte de bankier B.W. Blijdenstein de buitenplaats Vogelenzang. Met het planten van een collectie coniferen legde hij de basis voor het Pinetum Blijdenstein. Op het terrein van Vogelenzang werden in de jaren '20 en '30 de Laan van Vogelenzang en de Blijdensteinlaan aangelegd.

Tussen 1895 en 1898 werden de Oranjelaan, de Sterrelaan, de Jonkerweg en de Zonnelaan door verschillende bouwmaatschappijen aangelegd en in de jaren daarna bebouwd met middelgrote villa's. De Van Lenneplaan en de Burgemeester Schooklaan met het ronde plein

werden omstreeks 1900 aangelegd naar een stedenbouwkundig ontwerp van Kloppers.

Op de hoek van de Boomberglaan, Peerlkamplaan en Torenlaan werd in 1913 in opdracht van de gemeente het Rosarium Boomberg aangelegd naar ontwerp van de tuinarchitect D.F. Tersteeg. Op het terrein lag een servituut dat het niet hoger dan 1,25 m. bebouwd of beplant mocht worden.

Het oude haventerrein kreeg omstreeks 1917 de functie van wandelpark naar een plan van W.M Dudok die behalve de wandelpaden ook de trappen, verschillende toegangshekken en lantaarns in Amsterdamse School-trant ontwierp.

Langs de Schuttersweg verrezen in de eerste helft van deze eeuw; de HBS (1903, P. Andriessen), het Gymnasium (1913), de Vondelschool (1927-1929, Dudok) en het studiogebouw van de NCRV (1939, architect v.d. Veen). Na 1945 zijn met name langs de Vaartweg enkele grootschalige gebouwen gerealiseerd.

Ministerpark en omgeving 1897 (4) en Indische Buurt (5)

De villabouw kwam in dit gebied omstreeks 1880 op gang en concentreerde zich aanvankelijk langs de bestaande wegen het Melkpad, de Oude Enghweg en de Koninginneweg, die in fasen tussen 1881 en 1896 werden bestraat. De verbinding tussen het Melkpad en de Koninginneweg kwam in 1897 tot stand met de aanleg van het Ministerpark door de Bouwmaatschappij Hilversum van de gebroeders J., H. en C. de Groot. Langs het ovaalvormige plantsoen (tussen de Burgemeester Lambooylaan en de Burgemeester van Hellenberg Hubarlaan) verrezen enkele villa's. In 1904 kwam de Minister Hartsenlaan als verbinding naar de 's-Gravelandseweg tot stand en niet lang daarna werd het plantsoen verkaveld en bebouwd met dubbele villa's. De villabebouwing langs de gebogen straten in het Ministerpark kwam grotendeels in de periode 1895-1915 tot stand. De Tesselschadestraat en Gerardus Gullaan zijn in de twintiger en dertiger

jaren aangelegd en bebouwd met middenstandswoningen. Naast de villabebouwing bevinden zich in het Ministerpark de Oud Katholieke kerk aan het Melkpad (1887-1889, P.A. Weeldenburg), het Logegebouw langs de Oude Enghweg (1905, A.Salm) en het raadhuis van Dudok (1923-'31). Langs de 's-Gravelandseweg werd in 1934 het studiocomplex van de AVRO naar ontwerp van Merkelbach en Karsten gebouwd.

De Graaf Florislaan, vanaf 1898 bebouwd, vormt de scheiding met de meer noordelijk gelegen Indische buurt. Het lineaire stratenplan van deze buurt is aangelegd overeenkomstig het gemeentelijk uitbreidingsplan uit 1905 en de bebouwing bestaat grotendeels uit afwisselend villa's en middenstandswoningen uit de periode 1905-1940. Naar ontwerp van de architect H.F. Symons werd in 1922 tussen Lage Naarderweg, Sumatra-, Borneo- en Javalaan een woningbouwcomplex in kubistisch expressionistische trant gebouwd.

Nimrodpark 1899 (6), Kannesheuvelpark 1902 (7) en Diergaardepark 1904 (8)

Het NIMRODPARK werd in 1899 aangelegd door de Maatschappij tot Exploitatie van het Nimrodpark naar een ontwerp van de tuinarchitecten Smits en Schulz uit Naarden en Haarlem. Het plan bestaat uit een stratenpatroon van brede gebogen lanen rond een langgerekt ovaal plein met in het midden een rondpoint (Parklaan), evenwijdig aan de 's-Gravelandseweg. Het plein is ontworpen met drie plantsoenen en wordt ter hoogte van het rondpoint doorsneden door een rechte noord-zuid-as (Nimrodlaan). Omdat het villapark tevens als wandelpark zou dienen is in het ontwerp nadruk gelegd op de laanbeplanting en zichtlijnen. Aanvankelijk verrezen in het park grote villa's op zeer ruime kavels, vanaf 1910 werd de verkaveling iets dichter met kleinere villa's en landhuizen.

Oostelijk van het Nimrodpark kwam in 1902 op initiatief van de Amsterdamse Bouwterreinmaatschappij Kannesheuveld het

KANNESHEUVELPARK tot ontwikkeling. Het 28 ha grote park werd uitgelegd op gronden behorend bij de landgoederen Quatre Bras en Wisseloord en kent een zeer ruim opgezet gebogen lanenstelsel met groene pleintjes op de splitsing van wegen. De Beethovenlaan en de Mozartlaan zijn deels aangelegd op reeds bestaande paden. Direct na de aanleg van het park werden enkele grote villa's gebouwd, de verdere invulling van het gebied met kleinere landhuizen vond grotendeels na 1910 plaats. De tussen het Nimrod- en Kannesheuvelpark gelegen buitenplaatsen Quatre Bras en Wisseloord zijn pas na 1945 verkaveld en gedeeltelijk bebouwd. Van de buitenplaats Quatre Bras resteren in het villapark nog enkele houten dienstgebouwen. Op een deel van de voormalige buitenplaats Wisseloord is een complex met omroepgebouwen gerealiseerd.

Het DIERGAARDEPARK werd tussen 1904 en 1907 aangelegd door de eigenaar van buitenplaats Gooilust in 's Graveland, F.E. Blaauw. Hij maakte samen met de tuinarchitect H. Copijn het ontwerp voor het stratenpatroon dat is geïnspireerd op 18de eeuwse sterrenbossen. Centraal in het park bevindt zich het ronde Kraanvogelplein waarop straalsgewijs enkele rechte straten zijn geprojecteerd. Het plan voorzag in een zeer ruime verkaveling voor 16 grote villa's. Na de overname van het park door de gemeente in 1909 werden de terreinen verder verkaveld en bebouwd met kleinere landhuizen.

Net als in het noordelijke deel van de Trompenberg is in deze villaparken slechts een klein deel van de oorspronkelijke zeer grote villaterreinen bewaard gebleven. Daarnaast zijn met name langs de randen van de oorspronkelijke villaparken ook enkele gebouwen met een andere functie gerealiseerd zoals bejaardentehuizen, verzorgingstehuizen en scholen.

Huidig ruimtelijk karakter (zie waarderingskaart)

Het noordwestelijk villagegebied heeft een historisch ruimtelijke samenhang die in aanleg dateert uit de periode 1875-1907 en vormt een geleidelijke overgang van het verstedelijkte centrum naar de

bosgebieden ten noordwesten van Hilversum. Het tracé en de ligging van de wegen, in combinatie met de grotendeels vrijstaande bebouwing en het openbare en particuliere groen bepalen het parkachtige karakter van het gebied. Daarbinnen zijn de afzonderlijk ontwikkelde villaparken en -wijken, door het samenspel van eerdergenoemde factoren, duidelijk te herkennen. De bebouwing in het gebied dateert grotendeels uit de periode 1880-1940 en vormt een staalkaart van de Nederlandse architectuur uit dat tijdperk. Behalve de woonbebouwing bevinden zich in het gebied ook andere markante gebouwen zoals scholen, kerken, het raadhuis van Dudok en drie voor Hilversum typerende studiogebouwen uit de jaren dertig.

De brede 's-Gravelandseweg vormt met de dominante laanbeplanting en de beeldbepalende villabebouwing een belangrijke oost-west as die de verschillende villaparken met elkaar verbindt. De scheiding tussen het compacte zuidelijke deel van het villagegebied en de ruim opgezette parken in het noordwesten wordt gemarkeert door de brede Bussumergrintweg-Krugerweg-Godelindeweg.

De wijken direct grenzend aan het centrum (Boomberg, Ministerpark en omgeving) worden gekenmerkt door een intensieve verkaveling met afwisselend villa's en (dubbele) middenstandswoningen, grotendeels uit de periode 1880-1940. De vrijstaande bebouwing telt één of twee bouwlagen onder een kap en is gesitueerd in kleine villatuinen langs smalle straten, die soms zijn verbreed met groene bermen en voorzien van straatbomen. De oorspronkelijke opzet van de afzonderlijk ontwikkelde villawijkjes is met name rond het Rosarium, de Van Lenneplaan en langs de Burgemeester Lambooylaan zowel in structuur als bebouwing gaaf bewaard gebleven.

Mede als gevolg van de groei van het gemeentelijk apparaat en de ontwikkelingen in het televisiebedrijf is er bij de villabebouwing in het zuidelijk deelgebied een verschuiving van het wonen naar een bedrijfs- of kantoorfunctie te bespeuren. Met name langs de Vaartweg en de 's-Gravelandseweg is de laatste jaren sprake van een trend tot schaalvergroting.

De verder van het centrum gelegen villaparken (noordelijke deel Trompenberg, Nimrod-, Kannesheuvel- en Diergaardepark) kennen een ruim opgezet stratenplan en een verkaveling met bochtige brede lanen, pleinen en zichtassen. De grote villatuinen, de brede laanprofielen met groene bermen en laanbomen en de plantsoenen zijn bepalend voor het overheersende parkachtige karakter van dit deel van het villagegebied. De oorspronkelijke hoofdopzet van de afzonderlijke planmatig ontwikkelde villaparken met lommerrijke lanen in geaccidenteerd terrein en vrijstaande bebouwing op ruime kavels is hier herkenbaar bewaard gebleven. De bebouwing bestaat overwegend uit grote en middelgrote villa's en landhuizen van één en twee bouwlagen onder één kap, uit de periode 1880-1940. In het noordelijk deel van Trompenberg en in het Kannesheuvelpark ligt de bebouwing enigszins verscholen in het groen, in het Nimrodpark en het Diergaardepark is er sprake van duidelijke zichtassen.

In het noordelijke deel van het villagegebied overheerst de villabebouwing, behalve op de tussen het Kannesheuvel- en Nimrodpark gelegen voormalige buitenplaats Wisseloord, waar zich enkele schoolgebouwen en studiocomplexen bevinden. Het resterende deel van de voormalige buitenplaats langs de 's-Gravelandseweg is tot nu toe onbebouwd gebleven. Enkele grotere villa's en landhuizen hebben een sociaal-culturele of kantoorfunctie gekregen en langs de randen liggen twee grote scholen en een kinderdagverblijf. Tot in de jaren '60 heeft het verdichtingsproces zich in het noordwestelijk villagegebied overwegend met respect voor het karakter, de schaal en maat van de historische structuur voltrokken. Sinds de jaren '70 is er een tendens meer grootschalige projecten te realiseren die in bouwhoogte en/of -massa minder goed aansluiten bij de historisch ruimtelijke opbouw van het gebied. Deze ontwikkeling is met name te bespeuren langs de Vaartweg, de 's-Gravelandseweg en meer recent in het zuidelijk deel van de Trompenberg.

Begrenzing van het te beschermen gebied

Bij het bepalen van de begrenzing van het noordwestelijk villagegebied is in hoofdzaak uitgegaan van de bijzondere stedenbouwkundige en structurele samenhang die grotendeels dateert uit de periode 1875-1940.

Aan de noord- en westkant bestaat een geleidelijke landschappelijke overgang van de villaparken naar het bosgebied van het Spanderswoud en het bos- en coulissenlandschap van het Corversbos. Deze directe relatie tussen het villapark en het omringende landschap is zeker van belang maar is niet in het aanwijzingsvoorstel opgenomen omdat het in feite een zeer uitgestrekt gebied betreft. Een aanwijzing tot beschermd stadsgezicht is vanwege die uitgestrektheid niet het meest adequate instrument ter bescherming van dat belang. De noord- en westgrens van het villagegebied volgt grotendeels de achtererven van de bebouwing als afscheiding van de natuurgebieden. De Geert van Mesdagweg markeert met een smalle beplantingsstrook de grens tussen de bebouwing van De Boomberg en het Corversbos. Het park van de Oude Haven vormt een duidelijke begrenzing van het villagegebied aan de zuidzijde.

De open groene ruimte ten oosten van de Hoge Naarderweg fungeert als buffer tussen het villagegebied en het zich in westelijke richting uitbreidende Mediapark. De oostgrens volgt verder de Godelindeweg en de scheiding tussen het verstedelijkte centrum van Hilversum en het villagegebied.

De begrenzing van het beschermde stadsgezicht noordwestelijk villagegebied is weergegeven op bijgevoegde kaart.

Nadere typering van te beschermen waarden

Ondanks de plaatselijke schaalvergroting en verdichting is het noordwestelijk villagegebied als karakteristiek villapark uit de periode 1875-1940 bewaard. De villabebouwing, waaraan de verschillende bebouwingsfasen goed zijn te herkennen, de laanstructuren en de groenvoorziening verschaffen het gebied het bijzondere waardevolle villaparkkarakter. Het afwisselende straatbeeld met verrassende

zichtlijnen en de hoogwaardige architectuur, waaronder enkele beschermde monumenten, dragen bij aan de hoge beeldkwaliteit van dit villagegebied van Hilversum. Behalve de villa's bevinden zich in het gebied ook enkele andere markante gebouwen zoals enkele scholen, het raadhuis van Dudok en de voor Hilversum typerende omroepgebouwen.

Typerend zijn:

- de stedenbouwkundig-historische en landschappelijke waarde van het aaneengesloten villagegebied als overgang van het verstedelijkte centrum van Hilversum naar de natuurgebieden Spanderswoud en Corversbos
- de parkachtige hoofdstructuur die bestaat uit een stratenpatroon van brede gebogen met bomen beplante lanen in geaccidenteerd terrein, afgewisseld door een meer formele aanleg met groene pleinen en zichtassen.
- de afzonderlijke onderdelen van het villagegebied die gekenmerkt worden door verschillen in opbouw, wegprofielen, verkaveling en dichtheid
- de overwegend vrijstaande (villa)bebouwing waaronder een groot aantal panden met architectuurhistorische waarde; een staalkaart van Nederlandse architectuur uit de 19de en de 20ste eeuw.

Waardering

Het noordwestelijk villagegebied van Hilversum is van algemeen belang vanwege de bijzondere cultuur- en architectuurhistorische alsmede de landschappelijke en stedenbouwkundige waarden.

Het gebied bestaat uit een aaneenschakeling van karakteristieke 19de en vroeg 20ste-eeuwse villaparken en -wijken, ieder met hun eigen specifieke kenmerken in aanleg en bebouwing, waarvan een aantal door gerenommeerde landschapsarchitecten is ontworpen.

De bebouwing op van binnen naar buiten steeds ruimere erven vormt een staalkaart van de 19de- en 20ste-eeuwse Nederlandse architectuur, waaronder enkele topmonumenten.

Zie tevens de bijgevoegde waarderingskaart.

Rechtsgevolg

Ter effectuering van de bescherming van het aangewezen stadsgezicht moet ingevolge artikel 36 van de Monumentenwet 1988 een bestemmingsplan worden vastgesteld. De toelichting op de aanwijzing als beschermd stadsgezicht kan daarbij als uitgangspunt dienen. Doel van de aanwijzing is de karakteristieke, met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de verdere ontwikkelingen binnen het gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te geven voor een ruimtelijke ontwikkeling die inspeelt op aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Bronnen

- Jannes de Haan, Gooische villaparken, Ontwikkeling van het buitenwonen in het Gooi tussen 1874 en 1940, Haarlem 1990.
- Gemeente Hilversum, Monumenten in Hilversum, deelgebied 13, Hilversum 1989.
- Gemeente Hilversum, Monumenten in Hilversum, deelgebied 12, Hilversum 1989.
- N.C. van Goor, Gemeentebeschrijving van Hilversum MIP, Haarlem 1993.
- Gemeente Hilversum, Ontwerpbestemmingsplan villagegebied, Hilversum 1996.

Kaarten

Ontwikkelingskaart van het Noordwestelijk Villagegebied.

Waarderingskaart van het Noordwestelijk Villagegebied.

Omgrenzingskaart van het Noordwestelijk villagegebied.

1. Topkaart ca. 1850, kleurenkopie.

2. Kadastrale minuutplan van het gebied van De Boomberg e.o., ca.1880
3. Kadastrale kaart van de gemeente Hilversum, 1884
4. L. Springer, tuinontwerpen voor percelen bij de Boomberg, ca. 1885.
5. H. Copijn, terreinindeling met zichtassen in villapark De Trompenberg ca. 1880.
6. Plan van exploitatie van het Nimrodpark, tuinarchitecten Smits en Schulz, mei 1899. Streekarchief Gooi en Vechtstreek.
7. Plan van exploitatie van het Nimrodpark, juli 1899. Streekarchief Gooi en Vechtstreek.
8. Plan van exploitatie van het Nimrodpark, gedrukte versie. Streekarchief Gooi en Vechtstreek.
9. Nimrodpark en Diergaardepark. Hoogtekaart van Hilversum 1:5000, 1905. det. Gemeentearchief Hilversum.
10. Plan van exploitatie van het Kannesheuvelpark, 1901. Gemeentearchief Hilversum.
11. Schetskaart van het Kannesheuvelpark. Plan van Waterafvoer. Ca. 1903.
12. Diergaardepark. Wegenplan 1907. Ongedateerde kaart uit het secretariearchief 1851-1938, dossiermap 1903-1939 A5, Streekarchief Gooi- en Vechtstreek, Hilversum.
13. Nimrodpark en Diergaardepark, kadastrale minuut 1933.
14. Ouderdom bebouwing Nimrodpark/Diergaardepark. Provincie Noord-Holland (PPD), Cultuurhistorische betekenis van villaparken, Haarlem 1982.
15. Cultuurhistorische elementen Nimrodpark/Diergaardepark. Provincie Noord-Holland (PPD), Cultuurhistorische betekenis van villaparken, Haarlem 1982.

Colofon

Uitgave van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist, 2001

Onderzoek:

Begrenzingskaart: Kaart van de gemeente Hilversum

Foto Omslag:

Productie: RDMZ, Zeist

TOELICHTING

bij het besluit tot aanwijzing van
het beschermde stadsgezicht

Plaats, wijk

gemeente

ex artikel 35 Monumentenwet 1988

fotobijschrift

datum in procedure:

datum aanwijzing:

errata:

